

PRÆMONITIO

IN VITAM SANCTI PATERNI.

Vitam sancti Paterni, quam subjicimus, a Venantio Fortunato scriptam fuisse, fere omnes consentiunt. Nam et mss. Codices referunt Fortunatum ejus auctorem: inter quos ms. Codex, quem cl. Mabillonius præ manibus habuit, hunc titulum præferebat: *Incipit prologus domni Fortunati episcopi in Vita sancti Paterni*, et gravitas styli Fortunati ac indoles passim in eadem perspicitur.

Porro Vitam sancti Paterni edimus ut exstat apud Bollandistas, ad diem 16 Aprilis, ad fidem plurium Codd. mss. examinata et exacta. Eadem legitur etiam in tom. II Ann. Bened., in appendice ad sæculum I Bened., eruta ex schedis a v. c. D. d'Herouval communicatis Acherio, et Mabillonio variis notis illustrata, quas locis suis subjicimus; una ex notis quibus Bollandistæ eandem copiosissime exornarunt, decerpentes eas quæ præ cæteris ad majorem ipsi hæc afferendam conducere videbantur. Quin imo cum pluribus in locis inter vitam quæ in sæculis Bened., edita fuit, et inter eam quam Bollandistæ ediderunt, lectionem in primis differre comperimus, visum est discrimina illa suis in locis adnotare, ut utrumque prævide exemplar a nobis hic editum dici possit.

Hujusce Vitæ quasi compendium editum fuerat a Surio ad diem 16 Aprilis, atque hinc depromptum, et insertum t. I sæculi Bened.; sed illud confectum stylo obscuriore et involuto, a Surio (ut ipse profitetur) in gratiam lectoris oratione aliquanto Latimore donatum. Illud forte a clerico aliquo vel monacho Abrincensi primum concinnatum fuit (ut opinantur auctores Hist. Litt. Franc.), quo in celebrando ejus sancti officio in Ecclesia legeretur. Atque hoc compendium tandiu pro Vita sancti Paterni, scripta a Fortunato, habitum est, quoad a cl. Mabillonio illa ex antiquo Codice (quem sibi D. Antonium Vionium Herouallium ait communicasse) eruta atque edita est. Nos itaque compendio illo posthabito, sancti Paterni Vitam, quam a Fortuna o elucubratam credimus, hic subjicimus.

VITA SANCTI PATERNI

EPISCOPI ABRINCENSIS.

PROLOGUS.

1. Domino sancto, et meritis venerabili, toto sine pectoris amplectendo in Christo Patri, ^b Marciano abbati, Fortunatus humilis. Magnæ charitatis profertur testimonium, cujus curam in amico nec mors subtrahit post sepulcrum. ^c Nam qui famam [habere] amatoris studet, ^b ut post obitum ipsam memoriam fortiter diligit in defuncto; ^e denique affectus viventis toto bibit pectore, quem nec sepultum abstatit oblivio de sermone. Quo voto sollicitante, pater venerandissime, de beati Paterni opinione tam celebri injungere non distulisti a nobis aliqua loquentis pagina promulgari. Qui certe vir apostolicus ^f nec apud vos in oblivione, nec apud nos absens est in virtute, cum magis sacratis actibus nunc veram vitam possideat, in qua mors non invenit quod exstinguat, nec vis habet ultra quod noceat, cum sub pede justis

^a Sanctus Paternus circa annum 480, vel 482, natus, monasterium Enix onense in diocesi Pictaviensi, ac postea Scisciense, in pago Constantino, a se constructum, incoluit; et inde ad Ecclesiam Abrincensem regendam evocatus est, cum esset septuagenarius. Decessorem habuit in ea sede Ægidium, cui ipse successit circa annum 552, aut 559, ut censet Coitinus. Interfuit concilio Parisiensi III, celebrato anno 557, et obiit au. 563, ut ponunt Bol., aut 565, ut vult idem Coitinus ad hunc annum, n. 2, quem vide.

^b Marcianus videtur abbas fuisse Scisci, aut certe Ansianensis monasterii, de quo mox agitur. Bol. Id tamen certo affirmari nequit, cum constet plura monasteria variis in locis a Paterno exædificata et instituta fuisse, præter duo scilicet illa, apud Bojannenses, Cenomanos, Abrincenses, et Rhedonenses alia, ut cuiquam horum Marcianus præfuerit, vis

A potius ipsa succumbat, et conteratur calce, quam quondam fuerat in timore, confidens illi se supplicem, quia in gloriam plaudentis respicit quem invasit; et magis ordine converso ^e, didicit timere aures mortuum. Quod opus ^b licet impar ad istud, quia te mihi commiseris, tamen ad obediendum libentissime invadam, et in tua jura transcribam, quia apud diligentem sufficit ipsum velle, si deficit posse; quippe ubi devota est charitas, voluntas major est quam facultas; nam placere vult integre, qui causa obedientiæ etiam suas vires transcendit. Unde quia ultra se tendit et plus quam valet appetit, amor mensuram non habet. ^f Ita quæ præ dilectione, et in his quæ supra me sunt debitorem me profiteor, quantum valuero, affectuum senora solvere procurabo; sed tamen et cum solvero, plus debeo, quoniam charitati nunquam totum redditur quod debetur. Religiosorum

licet conficere; horum tamen alicui, quæ a sancto Paterno extracta fuerant, præfuisse, cum Bylland., crediderim.

^c Acher. sic legit: *Nam qui famam amatoris studet post obitum.*

^d Forsan, et.

^e Ibid., denique affectum viventis.

^f Ibid., nec apud vos oblivione.

^g Addebatur in Ms. reginæ Sueviæ felicissimo triumpho. BOLLAND. Ita legitur vel apud Acher.

^h In Mss. Divionensi: *Licet impar adituri quam materiæ commiseris; alibi: Licet impar in re ista dicituri quam ante mihi commiseris; ut sensus clarus haberetur, dandum aliquid conjecturæ fuit. BOLL.*

ⁱ Acherius legit: *Itaque dilectione, et in his quæ supra me sunt debitorem profiteor; atque, quantum valuero, affectui senora solvere procurabo. Sed tamen et solvere plus debeo, etc.*

« hominum gesta prædicabilia, sub crescente virtutis profectu adulta, » ac venerandis opibus in cumulum sacrae benedictionis educta, miraculorum fidelium jam transmissi temporis testimonio sunt declarata, ac vivacibus mentis oculis, etiam non teneantur in paginis, affixa, quia extrinsecus advena teste non indiget, qui domesticæ gloriæ documentis excellit. « Quia tamen corroboratur grex devotus pastoris suffragio, quoties præmissarum virtutum ipsius recreatur audito, quæ ad nostram notitiam perlata sunt de gestis et conversatione beati antistitis Paterni, ad profectum audientium, utcumque denuotare satigimus.

2. ^d Sacratissimus igitur Paternus Pictavus, enjus Aquitanicæ regionis, juxta sæculi ordinem generosis parentibus, et exteriori in administratione publica olim occupatis, procreatus, sanctis moribus institutus est. Hic a Julita matre, fere sexaginta annorum vidua, enutritus, celesti inspiratione a primis infantia annis maturæ vitæ frena suscepit, ^e et in monasterio ^f Eneisionis jugum dominicæ culturæ monachicum gestaturus [habitum] expellivit. Cui mox ab abbate suo ad dispensationem cellarii deputatus, in ipso primo gradu dedit indicium se ad multa gubernanda, distribuente Domino, pontificem mox futurum. Cujus mater jam converso infantulo cum tunicam vellet facere, orditam telam casu super ^g tectum posuit. Quæ subrepta ab ave, quæ dicitur milvus, et in ni-

^a Hinc incipit prologus in Mss. Trevirensi et Bodecensi, uti apud Suriam; Acherius pro hominum legit actum. BOLLAND.

^b Acherius sic legit: Ac venerandis operibus in cumulatum sacrae benedictionis educta, miraculorum fidelium jam transmissi temporis testimonio declarata, a vivacibus meritis semper assistunt fidei oculis, etiam non affixa teneantur in paginis, quoniam extrinsecus advena teste non indigent, qui domesticæ gloriæ documentis excellunt.

^c Sequentes lineæ sunt in Ms. Bodecensi. BOLLAND. Acher. vero superius sic legit: Et tamen corroboratur grex devotus de pastoris suffragio, quoties præmissarum virtutum ipsoque recreatur audito.

^d Acher.: Sacratissimus igitur Paternus episcopus Pictavis civis, etc., generosis parentibus exortus, in administrationem publicam procreatus, generosior moribus institutus a Julita matre, fere LX annorum vidua, nobilissime enutritus, etc. Sæpius vero habet: Jam a duobus annis vidua; et in omnibus Mss. legitur (subdit Bolland.) sexaginta fere annorum vidua, quasi ad illam ætatis suæ annuum vidua eum educavit per XII aut XV annos.

^e Acher.: Et in monasterium Eneisione, jugum dominicæ culturæ monachus gestaturus expellit.

^f Anisionense, sive Enisionense, aut Hensionense, monasterium (ut notat Mabillon. in notis ad Vitam sancti Aicardi ab.), censu quidem modicum, hactenus subsistit, a nostris exculum Sancti Jovini de Marnis, vulgo Saint-Jovin, diocesis Pictaviensis, Armoricam versus, prope Toareium oppidum, et Thendam annum (le Toué).

^g Mss. Rothom., domum, BOLL.; Acher., super tectum imposuit; et paulo post, ad nidum suum perducta, etc.

^h Ibid., integra peritit.

ⁱ Acher.: Dehinc ad majorem virtutem se adolescentibus adhuc annis extendens, terminum puerilis ætatis transiens, etc.

^j Pagus Constantinus, Normanniæ pars versus

PATROL. LXXXVIII.

A domum suam portata, post expleta unius anni spatia reperta est incorrupta; ita ut stamen ejus nec hiemalis imber, nec fervor æstivus filo patrescente solverit; sed ^h integra persisterat, ac si tunc fuso torquente de manu lanificæ pendula processisset.

3. ⁱ Dum hinc se ad majorem virtutem ab adolescentibus adhuc annis extenderet, ac terminum periculose ætatis transiliret, consilio inito cum Scubitione, ejusdem cellulæ monacho, propter amorem Christi, relictis parentibus, in Constantino pago se libenter elegerunt fieri peregrinos pari contubernio, solam deportantes Præterium. Tunc sanctus Scubilio, licet esset senior, videns ^k Paternum, suis meritis multum honorandam, ad fratrem sibi coæquandam, suum ^l dimisit pallium. ^m Cui dum in quendam insulam, propter solitudinis amorem, ut ibi, procul mundo, Deo proximi vacarent, ire constitissent, ab ea mente revocati sunt a quodam viri sancto nobili et timorato, qui rogavit eos ut ⁿ Scesciacum se conferrent, ut loci populum a superstitione et idololatria sua converterent, et eum Jesu Christi fidem docerent. ^o Tunc igitur versus speluncam euntes, invenorunt cæcam plebem multam, sua ibi orgia et deorum festa celebrantem: quam hortati sunt zelanter idola relinquere, et Deum veram, ut salvi fierent, adorare, et baptismum suscipere, propter eum qui fecit eos. Sed maledictus ille populus, malitiose occidens aures tam sanctis ac salutaribus monitis,

Occidentem, ad Oceanum Britannicum, vulgo le Costentin. BOLLAND.

^k Acher.: Paternum meritis honorandam.

^l Alias, divisit. BOLLAND. Cur vero Scubilio senior, non Paternus, pallium gestabat? An monachi Anisionenses, seu Eneisionenses, imitabantur Græcorum monachorum morem, qui, in tres distincti ordines, diversis utuntur vestibus? Nempe novitiorum est tunica, cingulum et pileus; perfectiorum, seu votis astrictorum pallium; perfectiorum, cuculla? Lege notas Jacobi Goaris in Euchol. Græc., pag. 488. MABIL.

^m Acher.: Qui dum in quadam insula propter solitudinem desiderarent accedere, vir quidam nomine Amabilis, Deo timoratus, donec de ipsis civibus nuntiaret, detinuit eos dicens, ut in fano Scesciaci se dignanter reconderent, ac sua intercessione diabolica cultura, quam gentili sub errore mali venerantur, cessaret.

ⁿ In aliis Mss. et Surius, Scisciacum. BOLLAND.

^o Aliqua Mss. vocant: receptaculum cavernæ circa sinum montis. BOLLAND. Acherius vero sic legit locum hunc locum: Tunc circa sinum montis in receptaculo cavernæ cum suo contubernali vir eremita ingressus est. Ad quod sanum populum dum ex consuetudine per sacra execrabilia debaucharet, admonitus est a sanctis viris, ne vana colendo se crederet salvari, qui salvari poterat, si non irritaret in injuria Creatorem, sed justissime ageret, si conditoris viro vivificatum plasma serviret; quæ plebs reverendos suos irreverenter despiciens, ritum quem pessime cæperat pertinaciter exercebat. Tunc sanctus cum collega suo, tam fervore fidei, quam vezillo crucis, armati, accedentes ad vasa ubi pulmenaria decoquebant, singula suis baculis evertent; potum: ero, per cupellas dispositum deorsum evellere (vel effundere) voluerunt, postponentes suum periculum, dummodo fortes milites pugnarent pro Christo, desiderantes martirium, si devotus ferire non reformidasset percussor. Sed magis nutu divino ipsi in timore sunt habiti, qui poterant trucidari.

eorum sermonem spreverant, et cum magna contumacia demoniorum suorum horrenda sacrificia perfecerunt. Nihilominus sanctus Paternus et sanctus Scubilio, munientes se signo crucis, armati constantia et scuto fidei, scipionibus suis everterunt ollas et cacabos, in quibus miseri illi idolorum cultores coquebant carnes quas simulacris dedicaverant. Non timebant enim viri Dei vitæ suæ, sed, zelo erga Christianam fidem et Dei gloriam animati, cupiebant sanguinem suum pro Jesu Christo fundere. Tamen, quamvis barbara multitudo esset copiosa, et illos posset occidere facile, nihilominus immisit Deus in eam talem horrorem, ut ad suam cavernam uterque redierit salvus et incolumis.

4. ^a Verum atamen est quod impudica et sine fronte mulier, ut eos pudore afficeret, elatis a tergo vestimentis, posteriora illis sua monstravit. Quod impune non tulit Deus, quia nates ejus statim ulceribus innumeris putruerunt, quæ sanari non potuerunt, nisi petita a servis Dei venia.

5. ^b Sanctus Paternus in primis erat misericors et eleemosynarius juxta posse suum. Nam cum in cellula sua aliquando non haberet nisi medium panem pro se et socio, illum dedit pauperi; unde Scubilio irascens tantisper, indoluit, quia incipiebat esurire et nesciebat unde haberet; nec famem pati permisit, sed esurienti victum impertit. Nam sine mora ^c Witherius, primus eorum discipulus, ^d inter jejuniis sera, intulit xenia copiosa, et multiplicavit cibaria refectione dilata; ac sic intra horæ momentum, id quo indigebant cum magno gaudio receperunt. Itaque refectione peracta æqualis ^e liquor deerat, plu-

^a Acherius sic legit hunc locum: *Tunc revertentibus ipsis, ad eorum injuriam quædam mulier vestibus se denudat, quæ mox ad vindictam justorum totis membris morbo percussa contrahitur. Hinc per anni spatium vigore tabescente torquetur, ac nervis ægrostantibus, cadente ulcere flagellatur, donec, venia petita, ipsis exorantibus, unde vindicta venerat, inde curret medicina.*

^b Idem Acher.: *Quadam vice, cum eis tantum dimidiis panis ad refectionem legitimam remansisset, advenient iteranti [f. itineranti] et ipsum beatus Paternus ad humanitatem largitus est, cupiens homo Dei magis hoc in mercedem quam in ventrem recondere. Tunc sacer Scubilio hora competenti rogat ut jam deberent reficere. Cui respondens ait: Christus, qui semper abundat, præparat suis cibaria. Quod frater moleste ferens, eo quod post laborem non invenerat unde se fatigatum reficeret. Et tamen pro servi esca Domini cura pervigilat, nec sanicm pati permisit, qui esurienti victum impertit. Nec sine, etc.*

^c Surius, et Mss. duo. *Witheus*, Mss. *Reginæ, Witherus*; aliud Ms., *Mattheus*. BOLL.

^d Acher., *post jejuniis*; non legit *sera*. Ibid., *paucis post*: *Sic intra horæ momentum, quod indigenti dederant cum magno senore receperunt.*

^e Idem: *æqualis liquor sitientibus deerat*; ac paulo post: *Christum æternum vitæ fontem precantur... qui tunc Israeliticis undam manavit in eremo... et ita replens exsilivit... aquas traxisset de lapide.*

^f Acher.: *Cujus causæ fama crescente... se in valde vita ardua consirmitasse*; et paulo post: *nulla sumebat cibaria... sed etiam a virorum removebat præsentia, ut ab omnibus summotus. Et post: lectulum nunquam habens... in pluma neque caput reclinans, nisi veste suntummo qua in die usus est ea per noctem conten-*

rum illum sitientibus, quia tanto magis caro desiderat pocula, quanto plus saturitas exardescit post escam. Mox in oratione profusi Christum precantur, ut suis famulis aquam tribuat in deserto, qui dedit in Horeb Israeliticis populis aquam in abundantia de durissima petra. Hinc a Divinitatis auribus e vicino exauditis precibus, ut B. Paternus tetigit de baculo humum, fons erupit ab abyssu, et ita repente exsilivit ac si Moyses alter, virga perforante, aquam extraxisset e lapide.

6. Cujus rei ^f crescente fama, vir venerabilis abbas eorum ^g Generosus, post ^h triennium ad requirendos monachos, tam bene ad Christum fugitivos, perrexit. Quibus inventis agnoscit S. Paternum in valde arduam vitam conscendisse, ita quod præter panem et aquam, vel olera sale condita nulla sumebat edulia. Aspectum vero non solum a feminarum, sed etiam ab amicorum removebat præsentia, ut ab omnibus remotus melius expectaret adventus angelicos, et cresceret in divinitate quod deesset in homine. Lectulo nunquam utens, lectuaria nesciens, in pluma nunquam se reclinans, veste una et eadem die et nocte contentus, pro molli lana hirsuto cilicio se induebat, ut inter horas soporis et quietis non esset requies corporis et mutato ordine adhuc post peractum [*Acher.*, actum] diem nox succederet in labore. Quod abbas suus conspiciens esse ultra propositum regulæ, velut impatientem ⁱ freni equum ad moderata revocavit jejuniis, imperans, ^j ne reclusus esset tam arduus, ut virorum conspectu vel colloquio se fraudaret; insuper et cellulas, quas ipse

tus est. Pro molli lana hirsutum cilicium induens, ut inter horas soporis et per tempus quietis, etc.

^g Ms. Rotom. ut hic habet, at mss. alia tria cum Surio, transpositis verbis: *Vir venerabilis Generosus abbas*; in mss. Bodecensi deest vox *Generosus*; in aliis non dicitur nomine *Generosus*, ut possit censeris appellativum; non proprium nomen. Bolland. De hoc Generoso lege Cointium ad an. 108, n. 21.

^h Hinc manifestum est Generosum abbatem, non ad sæculum vii (uti alias diximus), sed ad sæculum vii pertinere. Corrigitur proinde vetus Lectionarium Ansonense, in quo S. Generosus floruisse dicitur eo tempore, quo Romanum imperium Constantinus Augustus, tertius ab Heraclio, gubernabat, et Childebertus, filius Theodorici regis, Dagoberti primi nepotis, Francorum reip. præsidebat. Generosus monasticum habitum in monasterio Ansonensi sub S. Launegisilo suscepisse legitur. Anno 1359 textor quidam apud Toarcium oppidum ob violatum S. Generosi festum diem membrorum stupore punitus, in ecclesia S. Generosi facta penitentia sanatus est. Item Aimericus quidam cognomento de Villia Toartii senescallus, ob rapta ejusdem ecclesiæ ornamenta pœnas dedisse fertur. S. Generosus vi Idus Julii colitur in monasterio Ansonensi, seu S. Jovini de Marnis, et in ecclesia prioratus S. Generosi, vulgo *S. Genorox*, quæ una leuca distat ab ipso monasterio, ejusque reliquias asservat. MART.

ⁱ Addunt duo mss. *per imposita freni pondera*; quam lectionem et Acherius habet. Surius: *imposito quodam freni vitinaculo*. BOLLAND.

^j Acher.: *ut nec reclusus esset tam arduus, neque rirorum, etc.*

construxerat, a vicariis vicibus, visitaret. De quo, A quia de bonis parentibus esset, b tam a pontifice Leontiano quam civibus testificatum est. c Quem in loco commendans, B. Scubilione[m] revocans ad monasterium secum, parvo intervallo ad fratrem redire permisit.

7. Dehinc vir Dei Paternus a S. Leontiano diaconus ac presbyter factus, quantum dignitate creverat, tantum virtutibus se honorabat. Gemellis cultoribus tantum in Sesciaco adolescebat gratiæ fructus, de verbi semine genitus, ut fanum profani cultus creptum hominibus, deputaretur pectoribus, et insensatus locus fieret a animalium cultura. Spelunca vero quæ tales accolat excepit tam nobilis floris odore fragrare cœpit, ut velut de patriæ fundamine matrisque alveolo, cum totius religiositatis nectare B nata atque nutrita, monachorum plurima funderentur examina. Denique per civitates c Constantiam, Bajocas, Cenomanum, Abrincas, Rhedones, per eum multa Domino fundata sunt monasteria, cujus dominici iudicii claruit fides per opera, et vita sancta per signa.

8. s Itaque in Sesciaco quadam vice, h Arastes quidam offert ei ancillam suam, in officio linguæ mutam. Tunc sanctus vir, puellæ labiorum loca manu contrectans, vidit quod nullatenus aperire poterat dentium stricturam. Qui mox benedicens oleum, ubi signavit maxillarum compages, continuo redierunt, quasi fuissent catenarum fragmenta collisa. Ergo in ore ejus præfatum liquorem ponens, interrogat quid haberet quod taceret? Ad quæ, quæ muta tacuit, per verba respondit.

9. i Item cum de Sesciaco abscessit Abrincas, petit a fratre Scubilione, ut duos pullos columba-

a Bolland. dicta duo mss., in carro vicibus visitaret. h et Acher. legit.

b Ach., tam a pontif. Leontiano... prompte testificatus est. Leontianus (in ms. Rothom. Leontinianus) fuit episcopus Constantiensis; subscriptis concilio Aurelianensi 1 anno 509, pro quo in notis Sirmondi, ex ms. Remensi et Bellouacensi legitur: ex civitate Briovère Leontius episcopus. Briovère, teste Sirmondo, vetus nomen urbis, priusquam ibi castra Constantia figerentur. BOLLAND.

c In ms. Bodecensi hæc ita amplificatur: Præfatus itaque abbas cum Paternum omnibus fratribus et mundi principibus satis commendasset, et in eodem quo debebat loco confirmasset, tum Scubilione[m] ad monasterium redire præcepit, et in aliquibus correctis, post modicum tempus ad fratrem Paternum redire permisit.

d Acher.: Presbyter institutus, quantum dignitas creverat, etc.; et paulo post: quibus gemellis cultoribus, tantum in Tessiaco adolescebat gratiæ fructus, ut.

e lb., animalium clausura. Spelunca vero, quia et tales accolat excepit, etiam cœpit nobiles flores odore fragrare; lb., matrisque alveario... monachorum funderentur examina. Denique per civitates, scilicet Bajocas, Cinomannis, Abrincas, Rhedones Britannicæ, etc.; lb., cujus diversis iudiciis... et sacrata vita per signa.

f Sunt quinque urbes episcopales, quarum directores intelliguntur, tres in inferiore Normannia hodierna, Constantia, Abrincæ, Bajocæ, iis vicinus ager Cenomanensis, et in Britannia superiore Rhedones. BOLLAND.

rum, quos ipse nutriverat, secum auferre permitteret. Quod ille negavit, dicens: Pro tua præsentia vel columbarum tuarum reliquias teneam. Cui Paternus ait: Quem plus amant, apud ipsum permaneat. Qui cum ad monasterium i fere decem et octo miliariorum spatio pervenisset, altera die ibidem duas illæ columbæ velociter illi occurrerunt, ut itineris ejus, ubi signa non videbant, sequerentur vestigia. Sic B. Paternum, desiderium ejus adimplentes, aves secutæ sunt; si quidem satis dignum erat quod spirituales virum columbæ sequerentur.

10. Apud Abrincas cujusdam Ursi possessoris ancillæ, morbo contrabente, manus se collegerant, nec poterant devolvi: nam sibi digitorum erant glomerata. Mox tamen ut orationem B. Paternus explicuit, contractarum manuum se tela distendit, et reddita sanitate cœperunt digiti licta [Acher., lictias] nervorum temperare.

11. Hinc fama percurrente, prece multa Childeberti regis compulsus est glorioso regi Childeberto Parisiis in carro cooperto k reclusus occurrere l. m Mantela vico, quidam puer, Milevo nomine, a serpente percussus est, quo jam exanimante sanctus vir accessit, ne puer, morte interveniente, decederet. Itaque facto crucis signo et olei liquore perfuso, penetratum venenum tali curavit antidoto. Quo etiam in loco, ad rerum testimonium, in ejus nomine et Christi basilicam condiderunt. Cujus spirituales adventum Parisiis immundi spiritus agnoscentes, de obsessis corporibus in fugam conversi sunt. Pariter autem qui frigoribus torquebantur incolomes effici meruerunt. Nec morbus ullus illie prævaluit, ubi talis medicus unguenta produxit.

12. Dehinc cum sacerdos n pro pauperum reme-

s Acher.: Itaque in Sesciaco quadam die... contrectans nullatenus aperire potuerat... maxillarum compagem, reddunt sonum, quasi catenarum fragmenta fuissent collisa; et in ore ejus intinctum liquorem ponens... nox unde muta tacuit, puella per verba respondet.

h A rastes etiam et Oroastes scribitur, et presbyter dicitur et pas'or. BOLLAND.

i Ach.: Item cum de Sesciaco accessisset Abrincas; ac paulo post: secum portare permetteret... reliquias mihi teneam.

j lb., fere decem et octo millia spatia (in margine adlitum pascuum) pervenisset altero die ibidem venerabili viro columbæ velociter occurrerunt... sic post B. Paternum desiderium suum et aves confessæ sunt: si quidem satis dignæ quod spirituales columbæ secutæ sunt.

k Forte ad vitandum hominum aspectum ac frequentiam, qui ejus sanctitatis fama et adventu commoti nudique confluisissent, in curru operto iter fecisse dicendus est; sive ut cellæ solitudinem vel in itinere tueretur.

l Acher., compulsus est ut... occurrere; ibid. deest, Milevo nomine; ibid., et jam jamque exanimanti... recederet.. in ejus nomine Christi, cujus nomine spirituales adventum, etc.

m In Ms. Rothomag., Autela; in aliis mss. magis confuso nomine Mentalarico scribitur. Surius, Milevico puer. Videtur Mante oppidum esse ad Sequanam. BOLLAND.

n Idem, pro pauperum remediis regi suggestionem proponeret.

diis aliquid regi suggestisset, tunc Childebertus A
 a Crescentiano imperat, ad quem cura publica pertinebat, ut quod ei B. Paternus injungeret, expediret. Quod ille promittens implere, mentitus est: profectusque ad partes Burgundiae, praedicto sanctissimo nesciente, per biduum Crescentianus erravit excacatus. Crescentianus b culpam reminiscens, unde illum tam repente tenebrosus error invaserit, regressus velociter, impetrata venia, ut culpa corde exiit, oculos lux intravit, et doctior post excacitatem jussa servi Dei complevit, ut ex hoc crederetur luminaria mentis magis quam corporis recepisse.

13. Qui cum septuagenarius c abbatis officio cum virtutibus fungeretur, et in cellula sua, quam primum Sesciaci aedificaverat, quiesceret, quadam nocte, visus est ei ipse locus, d claritate magna B
 perfusus, et ad eum venientes in visione, qui ad Deum migraverant, e Melanius, f Leontianus et g Vigor episcopi, cum per revelationem ordinaverunt antistitem. Tunc ipse stupefactus, quamvis ea apud h se retinens, tunc non propalaverit, post tamen declaravit. Nam nec longo intervallo, ad supplicationem tam plebis quam principis, Abrincis, pastore decedente, successit: recusare non poterat quod jam secreta Dei dispensatione portentatum fuerat. Igitur effectus pontifex ita se in aedificatione novarum ecclesiarum vel restauratione exercuit, domorum recuperatione succinxit, culturae utilitate appesuit, pauperum administrationem profudit, ut esset in singulis mirabilis, et in omnibus singularis. i Illud

a Surio et aliquibus mss. *Crescentio*; et infra, *Crescentius*. BOLLAND.

b Acher., qui culpam reminiscens... ut culpa cordis exiit, oculis lux intravit.

c Idem, abbatis virtutibus (in marg. vicibus) fungeretur.

d Ib., mira claritate.

e S. Melanius episcopus Rhedonensis fuit cum Leontiano in Aurelianensi concilio an. 509 (f. 311), et vixit ad an. 550. BOLLAND.

f Leontianus, etiam in mss. *Leontius*, et a Surio *Lactianus* scribitur: quem episcopum Constantiensem fuisse supra dictum est. BOLLAND. Interfuit concil. Aurelianensi i an. 511, et ei subscripsit; quo ex calculo aetas S. Generosi ac B. Paterni colligenda est. Ex Mabil.

g S. Vigor fuit episcopus Bajocensis: colitur Kal. Nov. Saltem ante an. 557 mortuus, quia tunc Leucadius episcopus Bajocensis interfuit Aurelianensi in concilio. Perperam a Surio *Beor*; in mss. etiam *Vehor* et *Victor* legitur. In mss. Rothomag. et Reginae Sueciae *Vigor* recte dicitur. Hæc Boll. Notat vero Gointius ad an. 550, n. 6, tres istos episcopos, qui Paternum per visum episcopum ordinaverunt, in illis regionibus sedisse ubi Paternus multa monasteria exstruxerat.

h Acher., sed apud se retinens, quamvis tunc tacuerit, post probavit; et paulo post: Abrincas pastore recedente... mox effectus pontifex ita se in ecclesiarum instauratione, vel nova aedificatione exercuit... culturae utilitatem disposuit... pauperum administrationem profudit (et in marg. providit).

i Ibid., illud etiam merito memoriae non fraudatur.

j Mss. Reginae, *Teudeciano*; ms. Bodec., *Theodesiacus*; ms. Trevir. et Surius, *Theodesiacus*. BOLLAND.

k Acher., sum oratione oblata, etc., nec potuit ini-

memoriae non infraudabitur. Cum quadam vice in j Tendeno villa, Severo comite, advenisset, quaedam femina, civis Rhedonica, k ei in oratione oblata est muta. Tunc a sancto viro oratione completa, statim mulier longa rupit silentia, nec inimico mutitalis servivit diutius.

14. Cum tertium decimum annum vir Dei ageret in pontificatu, statim altera die Paschæ, cum frater in Sesciaco visitare cuperet, in infirmitatem irruit; pariter autem Scubilio, in i Mandanensi monasterio, in infirmitatem incidit. Dirigunt ergo ad se invicem ut priusquam de sæculo discederent, se viderent. Tunc missi m sese obviantes in itinere, B. Scubilionem monent ut fratri suo occurreret, sed frachio maris opposito non valuit nocturno tempore transiretate. Attamen cum sancti fere tria millia spatia interessent, eadem nocte B. Paternus una cum fratre suo praedicto, glorioso et nobili in triumpho, felicit viatico, cum choro angelico, in celesti senata, de terrenis piis animas emisissent ad Christum, seque mutuo in gloria reverterunt. Quemadmodum autem n Lauto episcopus, qui ibidem ante dies octo ad visitandum eum, o nesciens ejus morbum, advenisset, ad basilicam in Sesciaco B. Paterno impendit, et deduxit exsequias: sic p Lascivius episcopus S. Scubilionem ad eandem basilicam deducens, funeri alterius accessit et continentes chori in unum nescientes convenerunt: q et sanctissimi viri orationis locum quem aedificaverunt pariter eadem die occupaverunt, solici sub transitu, r ut nec mortis

mico servire diutius, pro qua, libertatis auctor, Christus fuit invocatus.

n In aliquot mss. *Maudanensi*, quod forsau esse S. Michaelis in Monte insinuavimus. Aliter dictum *Madunium*, *Madunum*, vel *Malduinium* arbitratur Arturus du Moustier in Neustria pia, pag. 68. Samarthaniani indicant *Macloviense monasterium*. Non videtur tam procul abuisse. BOLLAND.

o Acher., se invicem obviantes B. Scubilionem in itinere comenent; et paulo post: cum sancto fratre suo glorioso praeposito nobili in triumpho; ibid. desunt hæc verba: seque mutuo in gloria reverterunt.

p Lauto episcopus Ecclesiae Constantinæ, vel Brevensis, hac formula subscripsit concilio Aurelianensi v an. 547. Inscriptus est Martyrologio Rom. ad diem 22 Septemb. BOLLAND.

q Acher. non legit hæc verba nesciens ejus morbum. Ibidem, cum ad basilicam Sesciaco B. Paternum deduceret, impendens exsequias, item Lascivius B. Scubilionem ad basilicam ipsam deduceret, utroque concinente choro psallentium, in unum nescientes pontifices convenerunt.

r Lascivius episcopus concilio Parisiensi in subscripsit an. 556, sed cujus loci fuerit non indicatur. In mss. *Laudus* etiam, et a Surio *Lascivius* scribitur. In Bodecensi ms. dicuntur: duo e vicinis ciuitatibus episcopi neutro nomine expresso. BOLLAND.

s Sequentia sunt ex mss. Trevir. et Reginae. In Rothomag. hæc solum erant: et sanctorum corpora simul cum gaudio inhumant. BOLLAND.

t S. Paternum decessisse an. 565, ita ostendit Mabillonius in notis ad Vitam S. Paterni, sæc. i Bened. Paternus scilicet obiit post concilium Parisiense celebratum an. 557, cui ipse interfuit ac subscripsit, et obiit decimo sexto Kal. Maias paucis post Pascha diebus: cum quidem altera die Pascha Pa-

caus divideret quos semper una vita conjunxit: ac A simul uno momento cum altero alter a sepultus est, cum et in peregrinatione alter alterum secutus est. Sic Redemptori nostro, amatori unico, electi de

ternus et Scubillo in morbum incidisse referantur, et eadem nocte esse mortui. Quod non ita intelligendum est ac si consequente nocte qua aegrotare ceperant, morte decesserint; cum Lauto, episcopus Constantiensis, octo diebus cum Paterno commoratus Sessiaci narretur, quo Paternus altera die Pascha advenerat; sed illud solum indicatur Paternum et Scubilionem, post aegritudinem aliquot dierum, eadem nocte vita functos fuisse. Quæ cum ita sint, recte videtur S. Paterni obitum collocari posse an. 545, audeam post Pascha diebus, quod eo anno in diem quintum Aprilis inciderat. Hæc Mabillonius. Quibus positis, consequitur S. Paternum creatum fuisse Abrincensem episcopum an. 552, et natum an. 482, quippe qui septuagenarius fuerit creatus pontifex (ut narratur in ejus Vita c. 3), et tredecim post annos decesserit. At Cointius natum eum existimat an. 480, et an. 550 ad sedem Abrincensem erectum fuisse; idque ob eam causam quod is pulet Paternum obiisse feria secunda, idque die decima sexta Aprilis; quo die nomen illius legitur in tabulis ecclesiasticis. Unde ejusdem obitum refert ad

an. 563, quo littera dominicalis fuit G, proindeque dies 16 Aprilis erat feria II. Verum hic calculus (ut Bollandus animadvertit) haud nititur ullo certo fundamento, cum ex Vita S. Paterni nullo modo constet eum obiisse feria II, et anno 563 dies Pascha incidit in diem 25 Martii: unde consequeretur S. Paternum tres integras hebdomadas ægrum decubuisse, quod non apparet.

^a Visuntur usque hodie cenotaphia SS. Paterni et Scubilionis in vic. S. Paterni, vulgo *Saint-Pair* appellato, diocesis Constantiensis ad oram maritimam Oceani, haud procul a Grandivilla oppido. Illic sine dubio sita erat abbatia Sessiacensis, postea S. Paterni dicta, quam Richardus II dux Nortmannorum monasterio S. Michaelis in Monte Tomba attribuisse legitur in Neustria Pia. Nunc locus redactus est in vicum, insignitum tamen nomine haronix, quæ a prædicto S. Michaelis cœnobio hactenus dependet; ubi nuper, hoc est anno Domini 1664, die 1 Septemb. corpus S. Gaudi Ebroicensis episcopi inventum est. MABILL.

PRÆMONITIO

IN VITAM SEQUEMTEM S. RADEGUNDIS REGINÆ.

Vitam S. Radegundis a Fortunato, ejusdem præceptore, scriptam fuisse, fidem certissimam facit Baudouin, sanctimonialis monasterii Pictaviensis, cœva ipsius Fortunati, quæ in Vita item S. Radegundis, a se conscripta, hæc de illo et se testatur: Non ea quæ vir apostolicus Fortunatus episcopus de beata Vita composuit iteramus, sed ea quæ prolixitate sui prætermisit, sicut ipse in libro suo disseruit, cum diceret de beate virtutibus: Sufficiat exiguitas, ne fastidiatur ubertas; nec reputetur brevissimum, ubi de paucis agnoscat amplitudo. Hæc autem Fortunati verba leguntur num. 39 Vitæ ipsius Radegundis, quam sub nomine Fortunati edimus, ut exstat sæculo i Bened., pag. 319, a cl. Mabillonio notis doctissimis illustrata; quibus vel de nostro aliquid, ubi opportunum visum est, pro more adjecimus.

VITA S. RADEGUNDIS REGINÆ.

PROLOGUS.

1. Redemptoris nostri tantum dives est largitas, ut in sexu muliebri celebret fortes victorias, et corpore fragiliores ipsas reddat feminas virtute mentis inclytæ gloriosas. Quas habentes nascendo molliorem, facit Christus robustas ex fide; ut quæ videntur imbecilles, dum coronantur ex meritis, a quo efficiantur fortes, laudem sui cumulent Creatoris, habendo in vasis scilicet thesauros cœli reconditos: in quarum visceribus cum suis divitiis ipse rex habitator est Christus. Quæ mortificantes se sæculo, despecto terræ consortio, defæcato [Al., deserto] mundi contagio, non confidentes in lubrico, non stantes in lapsu, quærentes vivere Deo, ad gloriam Redemptoris sunt copulatae paradiso. In quo est pariter nume-

C ro, cujus vitæ præsentia cursum, licet sermone privato, ferre tentavimus in publicum, ut cujus est vita cum Christo in gloria, memoria relata celebretur in mundo.

VITA INCIPIT.

2. Beatissima igitur ^a Radegundis, natione barbara, de regione Thoringa, a vo rege Bassino, patru Hermenfrido, patre rege Berethario, in quantum altitudo sæculi tangit, regio de germine orta, celsa licet origine, multo celsior actione. Quæ cum summis suis parentibus brevi mansisset tempore, tempestate barbarica, ^b Francorum victoria regione vastata, vice Israelitica exit et migrat de patria. Tunc inter ipsos ^c victores, cujus esset in præda regalis puella, fit contenta de captiva. Et nisi red-

^a S. Radegundis, de qua plura scripsimus in Vita Fortunati, et de qua passim in notis ad opera ejusdem sumus locuti, obiit an. 587, cujus funus se curasse narrat Gregorius Turon. in libro de Gl. Conf., cap. 106; quo proinde auno circiter hæc ejus Vita a Fortunato elucubrata esse credenda est.

^b De hac Francorum adversus Thoringos expeditione, leges Greg. Tur. lib. III Hist. Franc., cap. 7, et Fortunatum in libro singulari de Thoringis exordio.

^c Hi reges erant Theodoricus et Clotarius, fratres, ut ibidem narrat Gregor. Turon.